

Helsingfors/Mariehamn 29.10.2012**Nr 31/12****Hänvisning** Justitieministeriets skrivelse
18.10.2012, nr 12/42/2006.

Till Justitieministeriet

Ärende

Vid justitieministeriet bereds ett förslag till ny rikslag om likabehandling. Därvid har frågan om lagens tillämpning i landskapet Åland aktualiserats. Justitieministeriet bifogar ett utkast med förslag till definition av begreppet "myndighet" för eventuellt yttrande av Ålandsdelegationen. Justitieministeriet anser det vara värdefullt, om Ålandsdelegationen samtidigt inkommer med mer allmänna synpunkter på behörighetsfördelningen när det gäller likabehandling och jämställdhet mellan könen.

Grunden för utlåtandet

Enligt 56 § i självstyrelselagen för Åland ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen. Med anledning härav avger delegationen detta utlåtande.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten

Frågan till vilka delar rikslagstiftningen om likabehandling och jämställdhet mellan könen är tillämplig i landskapet är beroende av behörighetsfördelningen i självstyrelselagen. Både motverkande av diskriminering och främjande av principen om likabehandling berör, lik-

Postadress:	Telefon:	Telefax:	Adress i Helsingfors:
Ålandsdelegationen Statens ämbetsverk på Åland PB 58 22101 MARIEHAMN	växel 018-635270	018-635268	Georgsgatan 9 A 4 00120 HELSINGFORS

som området jämställdhet mellan könen, olika rättsområden inom såväl landskapets som rikets behörighetsområden. Varken likabehandling eller jämställdhet mellan könen omnämns som självständiga rättsområden i behörighetsförteckningarna i 18 §, 27 § eller 29 § i självstyrelselagen. Bedömningen av frågan huruvida lagstiftningsbehörigheten inom dessa rättsområden ankommer på landskapet eller riket blir därför beroende av vad den aktuella lagen reglerar. Stadgandena i lagstiftningen om likabehandling och jämställdhet blir en integrerad del av de rättsregler som tillämpas på dessa områden. Lagstiftningsbehörigheten bör i fråga om dessa stadganden bedömas enligt de rättsområden, inom vilka stadgandena äger tillämpning, eller till vilka de närmast anknyter.

Enligt 27 § 1 mom. i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag. Bestämmelserna i grundlagens 6 § om jämlikhet och likabehandling samt jämställdhet mellan könen är således bindande även för landskapets myndigheter och de sektorer som hör till landskapets behörighet.

Likabehandling och jämställdhet mellan könen berör ett stort antal angelägenheter som hör till landskapets behörighetsområden. Enligt 18 § 1, 2 och 4 punkterna i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, landskapets tjänstemän och kommunernas tjänsteinnehavare samt tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda. Andra rättsområden som kan beröras är t.ex. hyra, hälso- och sjukvård, socialvård, jord- och skogsbruk, undervisning, näringsverksamhet och främjande av sysselsättningen, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 9, 12, 13, 14, 15, 22 och 23 punkterna i självstyrelselagen. Till landskapets behörighet har i självstyrelselagens 18 § 7, 10, 14, 17, 20 och 21 punkterna hänförts bl.a. bostadsproduktion, vattenrätt, läroavtal, kultur och idrott, ungdomsarbete, biblioteks- och museiväsendet, veterinärväsendet, postväsendet och rätt att utöva rundradio- och televisionsverksamhet inom landskapet samt väg- och båttrafik. Enligt självstyrelselagens 18 § 27 punkt tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet även i fråga om övriga än i paragrafen nämnda angelägenheter som enligt grundsatserna i lagen ska hänföras till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Enligt 27 § 3 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om statsmyndigheternas organisation och verksamhet, samt jämlikt 27 § 21 punkten och 29 § 6 punkten i nämnda lag i fråga om övrig än ovan nämnd arbetsrätt samt arbetsavtal. Detta innebär att de privaträttsligt anställda på Åland, inklusive de som har ett privaträttsligt anställningsförhållande hos landskapet och kommunerna, samt statstjänstemännen på Åland underlyder rikslagstiftningen. Därmed är det huvudsakligen rikslagstiftningen som är tillämplig på ärenden som gäller arbetslivet. Lagstiftningen om likabehandling och jämställdhet mellan könen kan även beröra rättsområdena äktenskap och familjeförhållanden, arv, föreningar och stiftelser, bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar, konsumentskydd, försäkringsavtal, handelssjöfart, försvarsväsendet och gränsbevakningen, televäsendet samt bank- och kreditväsendet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med

vissa undantag tillkommer riket enligt 27 § 7, 8, 10, 11, 13, 34 och 40 punkterna samt 29 § 5 punkten i självstyrelselagen. Enligt 27 § 42 punkten i nämnda lag tillkommer riket lagstiftningsbehörighet även i fråga om övriga än i paragrafen nämnda angelägenheter som enligt grundsatserna i lagen ska hänföras till rikets lagstiftningsbehörighet.

Det som anförs ovan innebär att man vid bedömningen av om en viss åtgärd enligt landskaps- eller rikslagstiftningen är att uppfatta som diskriminering eller inte i varje enskilt fall är tvungen att göra en bedömning av om ärendet hör till landskapets eller rikets behörighet. Detta gäller även i fråga om tillhandahållande av varor och tjänster för allmänheten. I enlighet med framställningen ovan förenar sig Ålandsdelegationen i justitieministeriets åsikt att ärendet bör bedömas enligt rikets behörighet när det gäller bank- och försäkrings-tjänster samt minutförsäljning av alkoholdrycker. Om en passagerare åter säger sig ha blivit diskriminerad i samband med kundbetjäning ombord på ett fartyg registrerat på Åland, är även Ålandsdelegationen av den uppfattningen att saken bör bedömas utifrån rättsområdet näringsverksamhet och inte handelssjöfart.

Ålandsdelegationens slutsats

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om likabehandling och jämställdhet mellan könen bör bedömas enligt de rättsområden inom vilka stadgandena äger tillämpning eller till vilka de närmast anknyter till. Förvaltningsbehörigheten följer lagstiftningsbehörigheten. Enligt 10 § i landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland (ÅFS 66/2005) ska landskapets diskrimineringsombudsman utöva tillsyn över landskapslagens efterlevnad. Denna tillsyn riktar sig till de områden som enligt beskrivningen ovan hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. På motsvarande sätt utövar rikets minoritetsombudsman, liksom arbetarskyddsmyndigheterna, tillsyn i landskapet Åland enligt 11 § i lagen om likabehandling inom rättsområden som utgör riksbehörighet. Samma myndigheter kan komma att tillämpa både rikslagen och landskapslagen. Av landskapets självstyrelse följer att rikslagen inte kan tillämpas på landskapsmyndigheternas verksamhet när de sköter uppgifter som hör till landskapets behörighet. Däremot ska rikslagen tillämpas på både rikets och landskapets myndigheter när det är fråga om ärenden som hör till rikets lagstiftningsbehörighet.

Till sin begäran om utlåtande har justitieministeriet bifogat ett förslag till definition av begreppet myndighet i 4 § i utkastet till ny rikslag om likabehandling. Enligt förslaget skulle med myndighet bl.a. avses Ålands landskapsregerings myndigheter och de kommunala myndigheterna på Åland när de tillämpar författningar som hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Enligt gällande lag avses med myndighet bl.a. myndigheterna i landskapet Åland när de i landskapet sköter uppgifter som ankommer på riksmyndigheterna. Med hänvisning till det som anförs ovan anser Ålandsdelegationen att den föreslagna formuleringen är mer korrekt än i gällande lag. Ålandsdelegationen påpekar dock att såväl lagstiftnings- som förvaltningsbehörigheten avgörs av behörighetsfördelningen i självstyrelselagen.

Ålandsdelegationen hänvisar avslutningsvis till sina utlåtanden 3.6.2005 över landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland och landskapslagen om diskrimineringsombudsmannen, 10.7.2012 till diskrimineringsnämnden, samt till 20.7.2007 över bl.a. landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män.

Närvarande

Ordföranden Lindbäck, ledamöterna Erlandsson och Mäenpää samt suppleanterna Kuusiniemi och Lindholm.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Peter Lindbäck
ordförande

Rainer Åkerblom
sekreterare